

LXXVI.

†. ВЪ НМЕ БА	Čita se: †. V ime B(og)a
АСЕ АСЖИ	Ase leži
РАБЪ БОЖ	rab bož-
И КНЕЗЪ РА	i knez Ra-
ДОСЛАВЪ	doslav
ШИРИНИ (u sv. НИИ).	Širini-
КЪ: :	k: :

Ovaj je spomenik u Goraždi (u Bosni) pred Gjurgjevom crkvom s desne strane vrata. Prije je ploča bila u crkvi. Ploča je prosta vap. duga m. 1,66; široka m. 0,61; a debljina joj se nezna, jer je ploča u zemlji kao da je kadrna ispred crkve. Ovaj je nadpis prije bio štampan pogrešno u »Гласнику Српског Ученог Друштва« knj. XII. (sv. XXIX staroga reda) na str. 162.

Uzgrede mi je spomenuti, da je s lijeve strane Gjurgjeve crkve na ploči starinska *meridiana*. Vid Vuletić-Vukasović.

Stinica je po latinsku Murula, a Bag Scrisa.

Veleučeni gospodine! Vi ste u zadnjem Viestniku objelodanio zanimivih »crtica iz svoga putovanja po južnoj strani gornje Krajinje ili gospičko-otočke (pokojne) pukovnije«. I to sam ja željno i pomnjivo pročitao. Pak samo za dvie tu možda Vam mogu prigovoriti, no po prijateljsku.

Najprije spominjete »Stinicu«, selo blizu Jablanca No, po senjske biskupije šematizmu od 1881 godine, tu su dvie Stinice, Dólnjâ i Görnjà, pak ne znam, koju to Vi spominjete? ili su tako na blizu, da ih nije potreba razlikovati? No i u povelji, koju je hrvatski kralj Petar Krešimir 1070 (ili 1071?) godine dao za medjaše rabske biskupije na gornjem kraju i na kiškom (sada pažkom) otoku, ta Stinica je (kolika to čast tomu mjestu!) zapisana u množini, ter po ekavsku, evo ovako: . . . »ut dicta (arbensis) ecclesia habeat suas parochias, scilicet inppam, que fuit¹⁾ sub alpibus a castro latine Murula vocitato, selavonice *Stenice*, usque ad flumen Coprive et ecclesiam sancti Georgii in Rawna²⁾ . . . Isto tako i kralj

¹⁾ Vriedno bi razvidjeti, zašto nije: *est*?

²⁾ Rački: Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia, na 87 s. Inam Račkomu prigovoriti za njegove dvie piknje u

Koloman 1111 godine, potvrđujući tu Krešimirovu povelju piše: ... »jupam sub alpibus suis cum terminis, a castro latine Murula vocitato, sclavonice autem *Stenizze*«¹⁾).

Po ovih Krešimirovih i Kolomanovih riečih vidimo, da su te *Stênice* bile »castrum«, grad, ili da i gradac; i da su zvali taj grad ili gradac po latinsku: *Murula*; a Vi mislite, »da je po svoj prilici tu ležalo ono, što Plinij piše *Ortoplinia*, Ptolomej *Ὀρτοπλα*, a Ravenjanin *Ospela*. No, da su to mjesto zvali latinski i onako i ovako, to je meni nekako teško uzvjerovati. Istina, kada bje zapisano »Murula«, i kada »Ortoplinia« ili »Ortopla«, to ne bijaše isto tada; ali i to je istina, da se imena gradom ili mjestom ne mienjaju tako lagko, osobito ne u istom jeziku. Ako mi tko prigovori, da je **СТѢНИЦА** diminutiv od **СТѢНА**, a ta rieč slovjenom da je ne samo *saxum* ili *scopulus*, nego i *murus*, a »Murula« da je diminutiv od *murus*, pak da je ova rieč »Murula« samo prevod one »Stênice«, pak da nije mogla biti od davna, tomu ću odgovoriti, da bi i naopako moglo biti: da je ona »Stênica« ili »Stênice« prevod ove. No zašto ganati što držim da znamo. U zadarske biskupije šematizmu pisanu latinski 1888 godine svako Vam je na 47 s.: »*Ortopola* (Starigrad). Parochia ad ecclesiam S. Georgii M. cum Cappellis S. Petri in Kuline, S. Georgii et B. M. V. Assump. in Rujno... Tako »Ortopola« (a to je isto, što i »Ortopla« i »Ortoplinia«, a valjada i »Ospela«), to Vam je »Starigrad«, onaj, koji je od Obrovca nekoliko na sjever-zapad, ter pri moru, a pod zadarsku biskupiju. A to u Zadru na biskupiji držim da znaju, jer nisu predaleko od

drugoј rečenici za medjaše na kiškom otoku: „Kissam suis cum pertinentiis, tantum retinentes de iure suo paucas villas Pagi: Pečani, Murovlani, Vlašići, quas, etsi pro malo habet (*rabski biskup*), novo dedimus episcopo nonensi“. Jer tada još ne imadjaše taj otok dva imena: „Kissa“ (ili Gissa) i „Pag“; tada samo „Kissa“ bijaše grad, pak samo tako su zvali i otok; a „Pag“ samo selo bijaše. No okolo 1200 godina Zadranu skupa sa hrvatskim banom Andrijem razoriše grad „Kisu“ (sada to zovu: *Starigrad*), pak Benetčani obzidaše i utvrdiše selo „Pag“, i po tom novom gradu prozvaše i otok. A tako ono je ovako razumjeti: „Kisu i što je pod Kisu, samo ne sela: Paga, Pečana (Pečana?) Murovljana i Vlašića, što smo ninskomu biskupu dali“. Tako je i Farlat razumjeo (Moja Najstarija Poviest, na 15 s.) Tako je taj otok i sada za duhovnô razdjeljen medju krčkom, kojoj je rabska, i zadarskom, kojoj je ninska biskupija pridružena.

¹⁾ Kukuljević: Jura, p. 1.27. No ono ... „izze“ nam. „içe“ držim da je skoriji pravopis. I u Farlata je ta izprava, ali bez one: „sclavonice autem *Stenizze*“.

toga Staroga grada, a još k tomu imaju vas arhiv ninske biskupije, pod koju je to mjesto prije bilo.●A da je od davna taj »grad«, to mu pridjevak »stari« kaže.

A za Bag pišete, da ga Plinij zove *Vegium*, Ptolomej *Ὀβυγία*, a Ravenjanin *Bigi*. Pak i to je meni teško uzvjerovati. Jer latinski su Bag zvali *Scrisia*, ili *Scrissia*, ili *Scrissium*. *Scrisia* zovu Bag, i to više puti, krbavski, bužki i lički knezi u svojim poveljah latinski 1387, 1432 i 1451 godine pisanih, koje oni dadoše Bažanom iliti Bagužanom svojim podanikom za njihove stare pravice, a pak kralj Matija 1481 prepisa i potvrdi, ponoviv njihove rieči, ovako: . . . »nobilis Mirko, filius Georgii Mirkowych de *Scrisia*, nostre Maie-statis veniens ad conspectum, in suo ac ceterorum Nobilium, Civium et Incolarum civitatis et terre nostre *Scrisie sive Bag* vocate... . . . »cives et habitores loci *Scrissiensis*« . . . »vice et nomine com-munitatis terre nostre *Scrisie sive Bag*; i još dva puta ovako, a *Scrissenses* više puti!).

A u senjskom štatutu od 1388 godine, ter u 157 §. koji je u skorijem pridavku ovako: »Item, confinia civitatis Segnie sunt usque ad Sitinam versus *Strissam* (*sic!*), et mons totus est Segnie ut patet in privilegiis, que habet dominus comes, quamvis gratia sua attribuerit eum castro Malužim et privati sumus dicto monte et pascuis usque ad lucho inclusive«²⁾.

Da je »Strissam« pogrješka, namjesto *Scrissam*, i da je to Bag, koji grad je Senju na *jugo*, to kaže 158 §, u kojem je, dokle je senjsko na *iztok*, i 159, u kojem je, dokle je senjsko na *sjever*. Mesić, koji je taj štatut dao na svjetlo, nije pokazao ni što je »Strissa«, ni što »Sitina«, ni što »Malužim«, ni što »lucho« (valja da: Lukovo), a imao je svakako to pokazati. U matici držim da je bilo: *Scrissam*; a tako možda je i u prepisu, iz kojega je on prepisao. Jer to da je na gotsku pisauo, a u takovu pismu slova

¹⁾ Isto tu od 155 do 159 str. — „Bag“, ovako je po slovjensku. To kažu izprave po slovjensku pisane 1460, 1495, 1500 i 1506 godine, koje su u Kukuljevićevih Povjestnih Spomenicih. U tih izpravah su ljudi iz Baga „Bagužani“, a njihovo „Baguško“. — Pak držim da Vam možemo zamjeriti za rieč „Skrissa“, ter onoliko puti ponovljenu u vele znamenitom „Pregledu hrvatske poviesti“ *slovjenski* iliti *hrvatski* pisanu. No po nečem ondje na 231 strani, ja bih rekao, da je Vam onda drugo bila „Skrisa“, a drugo „Bag“.

²⁾ Arkiv za povjestnicu jugoslav. III. 168.

c i t vele su slična. Ja ni toga ne vjerujem, da je u matici bilo: »intaricare«, nego *incaricare* (= *krcati*, *nakrcati*).

I »Sdriza« držim da je krivo ili zapisano ili prepisano, namjesto *Scrisa* = Bag. Evo: »1499, Marzo. Da Zara di S. Francesco Venier Conte e S. Francesco Marcelo Capitano di questo manda ala Signoria a la tera¹⁾ abuta da do fradelli signori di *Sdriza* molto longa« . . . Ovako je u istom arkivu u V. knj. na 28 str. iz Sanudova dnevnika, a po Valentinellovu prepisu; no iz istoga dnevnika a po istom prepisaču ovako u VIII. knjižina 196—199 s.: *Ssrisa*, i *Scriza*, ter više puti.

A pak Marko Anton Rajmundo, u prvoj polovici šestnaestoga vieka kanonik i nadpop ninskoga kapitula i još namjestnik tu dviju biskupa, latinski popisa, malo za 1531 godinom, malo da ne sve medje te ninske biskupije, pod koju je tada i Podgorska župa spadala, pak i Bag, a i Lika, sve što je nekada pod Rabsku na gornjem kraju, iliti na kopnu. I toga nekoliko da je sâm vidjeo, i više puti²⁾, a nekoliko da je doznao po župnicih iz svakoga ninskoga kraja, jer da je devet godina bio nada desetinom za tu biskupiju, pak da su oni tu desetinu njemu plaćali. Pak on u tom popisu i »Schrissum« spominje i »Vega«; ali oboje tako, da je očito, da mu je »*oppidum* Schrisi« grad Bag, a »*castrum* Vegae« drugo mjesto negdje izmedju Obrovca i Baga. I on je to morao dobro znati, jer da je više puti bio i u tom gradu i u tom gradcu. Evo kako piše: . . . »*Castrum* Bacich³⁾, *castrum* **Vegae** Domini Comitit (t. j. krbavskoga kneza), *oppidum* **Schrisi** pro dimidia Domini Comitit, pro alia dimidia illorum de Frangepanibus filiorum quondam Comitit Anze maximi . . . Quae omnia castra et oppidum *saepius accessimus et visitavimus*. Ultra quod oppidum (t. j. Bag) versus occidentem seu boream extat ultima villa, seu castrum et parochia *Cessariza*«.

»Vegae« u genitivu držim da je pogrješno ili zapisano ili prepisano, ili pak tiskano, namjesto: *Vegiae*, pak da je u nominativu: *Vegia*, pak da je isto to i ono »*Vegium*« u Plinija, a *Oueyix* u Ptolomeja, a »*Bigi*« u Ravenjanina. Isto mjesto držim da je bilo

¹⁾ = una letera?

²⁾ „In quibus omnibus castris et illorum villis et parochiis . . . *pluries* fui . . . Quod castrum (Obrovac) et abbatiam (Sv. Juraj Koprivski) *saepius* visitavimus . . .“ Farlati, IV. 225.

³⁾ Tako zvana mjesta nije ni u zadarskom šematizmu ni u senjskom.

i »Vigio«, s kuda je bio neki Grgur, koji 1549 godine na 23 prosinca skupa s nekim Petrom iz »Brunova« pride u ovaj naš gostinjac na stan, kako je to, ter po talijansku, zapisano u gostinskoj knjizi od tada¹⁾. Mnogo mjesto je u toj knjizi pogrješno napisano, pak držim da je i »brunou«, namjesto: Bruvno, koje mjesto je, a to senjski šematizam kaže, u udbinskom kotaru²⁾; a tako čudo bliže Obrovcu, nego Bagu. Pak je sva prilika, da je i mjesto »Vigio«, zavičaj toga Grgura, bilo bliže Obrovcu, nego Bagu. A i gdje baš bijaše ta »Vegia«, ili »Vegium«, ili »Vigio«, držim da mogu dokazati. Ovdje u našem gostinju ima, a toga nisam znao 1867 godine, kada sam pisao Najstariju Poviest, zemljovid zadarskoga kotara, na papiru, a taj papir je priliepljen na platno. Širok je m. 0,60, a visok 0,45, ter je u okviru. A napisao je taj zemljovid 1688 godine Vinko Coronelli, vele naučen franovac, ter miropisac mletačke republike, pak posvetio ga Maffeu Farsettiu, papinu protonotaru. A to je na samom zemljovidu napisano, u donjem lijevom kutu³⁾. I ljestvica je tu za 20 talijanskih milja.

Pak na tom zemljovidu od Obrovca na zapad do 12 talijanskih milja na zapadnom primorju nekakove drage, koju taj pisac zove: *Boche di Sdrati* (valjada: Ždral), totu je najprije: *Veza Piccola*, pak, možda jednu takovu milju dalje: *La Veza Va* (t. j. villa = selo) *Vegia*, a dalje na zapad, po prilici samo dvie takove milje, onaj »Starigrad«, za koji sam rekao da ga zovu po latinsku: *Ortopula*. »Vegia« je po latinsku, a »Veza« po talijansku onako kako Benetčani govore: *Zorzi*, *zentile*, *lezze*, *zugno*, itd. namjesto: *Giorgio*, *gentile*, *legge*, *Giugno*. A da je ono »Va« = villa (selo), za to je dosta dokaza na samom tom zemljovidu. No samo jedna ta »Veza« držim da je od davna, pak da je isto ono, što i »Vegium«, »Οὐρύτα«, »Bigi«, »Vega«, »Vigio«. A sada su *Seline*, kako nekakov zemljovid od skora kaže, na tom istom primorju, pak je prilika, da su te

¹⁾ „Odi 23 Xbre 1549, pietro da brunou uene con gregor da *vigio* compagni uen' al hospital“. Libro deli Infermi et Pelegrini accettati nel hospital de San' Hieronymo per la nation illirica in Roma MDXLVIII. l. 75.

²⁾ Možda je ovo najstariji spomen tomu mjestu. Jer onuda je Turčin zapoviedao . . .

³⁾ „Contado di Zara, parte della Dalmatia, descritto dal P. Maestro Coronelli, Cosmografo della Serenissima Repubblica di Venetia, dedicato à Monsig. Illmo e Reumo Maffeo Farsetti, Protonotario Apostolico et Auditore della Signatura. In Venetia 1688, con privilegio dell' Ecc. Senato“. — On neki je lani, valja da po neharmonosti, omrčio taj zemljovid.

»Seline« (možda pravo: Selino? ili Selina?) ostanak ili ove ili one »Vegie«, ako ne daj obojê. I te »Seline« su, kako zadarski šematizam od 1888 g. kaže, župa, ter je tu 517 duša.

A i to valja spomenuti, da su na Coronellovu zemljovidu dva Obrovca: Veli, ili Dolnji, za koji on kaže, da ga je Ptolomej zvao *Argyruntum*, i da ima tvrđjavu, »Obroazzo Grande, o inferiore con fortetz(z), Argyruntum Ptol.«, i Mali, ili Gornji, ne obzidan: »Obroazzo Picco o sup(eriore) senza mur«.

U Rimu na 28 prosinca 1889.

Dr. I. Črnčić.

K r i t i k a.

(Nastavak. Vidi str. 119. God. XI).

I *obrubnijeh* ili *pojasnijeh pletenica* ima u Bulićevoj knjizi dvije poglavite vrsti, i to su: I. *prave pletenice*, II. *uzlovite pletenice*.

I. Pravijeh pletenica ima: a) *dvo-*, b) *tro-*, c) *četvero-* i d) *šestestrostrukijeh*

a) Dvostruke pletenice jesu A. *krivocrtne* i B. *mješovite*.

A. *Dvostrukijeh, krivocrtnijeh pletenica* ima: α) sa dvožljebnijem trakovima i β) sa prostijem trakovima. α) Prostijeh dvožljebnijeh dvostrukijeh pletenica ima opet više suvrsti: 1. Pletenice gje se svaki trak u svakom pregibu savija preko cijele širine obruba, tako da pletenica izgleda poput *raspredena konopca na dvije žice*. 2. Pletenice gje se svaki trak u svakom pregibu savija samo malo preko polovice širine obruba, tako da pletenica izgleda poput spletenijeh malijeh i velikijeh krugova na izmjence. 3. Pletenice gje se svaki trak savija u svakom pregibu preko cijele širine obruba, te se u vrh svakog pregiba opet naopako uvija na lik petljice.

Pletenicama suvrsti 1. pripadaju one na ulomcima sl. 18, 24, 26, 36, 37, sl. 44 oko pentalfe, sl. 56 i 57.

Pletenicama suvrsti 2. pripada ona na ulomku sl. 13.

Pletenicama suvrsti 3. pripada ona u našem narodu dobro poznata pletenica (sl. 42), o kojoj i sam g. Bulić piše, da kad pogleda na nju, padaju mu „na pamet crveni gajtani što rese kaparane ili zobune naših seljaka“, i zove se narodnijem nazivom *prijekršće*.

β) Dvostrukijem prostijem pletenicama sa *prostijem* trakovima pripadaju one na ulomcima sl. 51, 52, 53, 55 i 60. Njih dakle neima na dosad objelodanjenijem kninskijem ulomcima.

B. U Bulićevoj knjizi naći je samu jednu vrst mješovitijeh dvostrukijeh pletenica, koja sastoji od dva mješovito-crtna traka tako sastavljena, da nakon četiri pravocrtna komada dolazi jedan zavijeni. Ta je na ulomku sl. 59.

K dvostrukijem pletenicama mogli bi pribrojiti još dvije vrsti njih, koje su pletene sa zatvorenijem elementima i to: